

ТРАНСФОРМАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ – МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ TRANSFORMATION OF CUSTOMS POLICY – POSSIBILITIES OF ECONOMIC GROWTH OF THE NATIONAL ECONOMY

В ході дослідження було визначено основну проблематику, щодо трансформації митної політики та розвитку митних відносин, що ускладнюється непередбачуваністю економічних та політичних факторів в Україні. Звернуто увагу на дослідження вчених відносно митної політики та її впливу на національну економіку, що зазначено у нормативно-правових актах. Розкрито сутність кожної з функцій митної політики: фінскальної; економіко-регуляторної; захисної; контрольно-організаційної; інформаційно-статистичної; міжнародно-політичної. Запропоновано заходи для оптимізації митних процедур. Також, було звернуто увагу на Рамкові стандарти, як одні з систем впливу на сталий розвиток митної політики в країнах-членах ЄС. Сформовано модель реалізації митного потенціалу національної економіки та розкрито її складові, що здатні суттєво вплинути на хід дії митної політики, зокрема її впливу на національну економіку. Було підсумовано особливості митного регулювання, що забезпечує умови зростання конкурентноздатності національної економіки по відношенню до інших країн, приймаючи участь в глобальних та європейських економічних процесах.

Ключові слова: національна економіка, економічне зростання, міждержавні економічні зв'язки, інноваційні технології, інфраструктура.

В ходе исследования было определено основную проблематику, что трансформации таможенной политики и развития таможенных отношений, усложняется непредсказуемостью экономических и политических факторов в Украине. Обращено внимание на исследования ученых относительно таможенной политики и ее влияния на национальную экономику, что указано в нормативно-правовых актах. Раскрыта сущность каждой из функций таможенной политики – фискальной; экономико-регуляторной; защитной; контрольно-организационной; информационно-статистической; международно-политической. Предложены меры по оптимизации таможенных процедур. Также было обращено внимание на

Рамочные стандарты, как одну из систем влияния на устойчивое развитие таможенной политики в странах-членах ЕС. Сформирована модель реализации таможенного потенциала национальной экономики и раскрыто ее составляющие, способные существенно повлиять на ход действий таможенной политики, в частности ее влияния на национальную экономику. Было подведены особенности таможенного регулирования, обеспечивает условия роста конкурентоспособности национальной экономики по отношению к другим странам, принимая участие в глобальных и европейских экономических процессах.

Ключевые слова: национальная экономика, экономический рост, межгосударственные экономические связи, инновационные технологии, инфраструктура.

During the study, the main issues identified were the transformation of customs policy and the development of customs relations, which is compounded by the unpredictability of economic and political factors in Ukraine. The attention is paid to the research of scientists concerning the customs policy and its influence on the national economy, which is covered by normative legal acts. The essence of each of the functions of customs policy – fiscal; economic and regulatory; protective; control and organizational; informational and statistical; international political. Proposed measures to optimize customs procedures. Also, attention was drawn to the Framework standards, as one of the key issues for the sustainable development of customs policy in the EU member states. The model of realization of the customs potential of the national economy is formed and its components are revealed that can significantly influence the course of customs policy, in particular its impact on the national economy. The peculiarities of customs regulation, which ensure conditions for the growth of the competitiveness of the national economy in relation to other countries, taking part in global and European economic processes, were summed up.

Key words: national economy, economic growth, interstate economic ties, innovative technologies, infrastructure.

УДК 338.24:339.543

Мужев О.О.

Начальник Запорізької митниці
ДФС України у Запорізькій області

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність, як один з елементів митної політики, виступає пріоритетним напрямком розвитку міждержавних економічних відносин. Зростання торгівлі між державами значно впливає на економічні показники, тим самим, наповнюючи бюджет країни, а також підвищує спроможність громадян забезпечити свої соціальні потреби. Одним з вагомих фактів щодо зростання міждержавних економічних зв'язків є вигідне географічне розташування, а також сприятливі соціально-економічні умови, якими наразі населення країни не користується. Подальший розвиток митних відносин ускладнюється непередбачуваністю економічних

та політичних факторів в Україні. Україна має оцінити сучасний стан внутрішнього ринку залежно від коливань зовнішньої кон'юнктури та несприятливих світових тенденцій в умовах відкритості національної економіки. За таких умов реалізація митної політики є вагомим аргументом у регулюванні та впливу на економічні процеси країни. Таким чином, питання дослідження впливу митної політики на національну економіку – є вкрай важливим, як одного із вагомих компонентів економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням впливу митної політики на національну економіку займалися вчені: А. Кнобель,

А. Мазаракі, І. Крючкова, М. Скрипниченко, В. Точиліна, Л. Шинкарук. Висвітлення регуляторних особливостей імпортозаміщення здійснювалося у наукових працях Я. Жаліло, Д. Каменщика, Т. Мельник та ін. Наукова оцінка митної політики відносно забезпечення митної безпеки та методичних підходів щодо її реалізації відображена у наукових працях: А. Дубініна, О. Гребельника, Ю. Дьоміна, О. Єгорова, С. Ківалова, В. Науменка, П. Пісної, С. Халіпова. Також, незважаючи на наявні дослідження в питаннях основ митної політики та її впливу на національну економіку, визначення її провадження у нормативно-правових актах, інтеграції України в глобальну спільноту та активної співпраці з іншими країнами спонукає до подальшого дослідження.

Мета статті – визначити особливості трансформації митної політики, що є найбільш вагомими елементами впливу на національну економіку, та сформулювати модель реалізації митного потенціалу національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Зростання національної економіки залежить від багатьох факторів та компонентів впливу на економічні процеси, одним з таких – є митна політика. Однією з цілей митної політики є регулювання міждержавних економічних зв'язків, тому вважаємо доцільно визначити основні функції митної політики, до яких можливо віднести: фіскальну; економіко-регуляторну; захисну; контрольно-організаційну; інформаційно-статистичну; міжнародно-політичну. Для визначення основних елементів та впливу митної політики на національну економіку розглянемо сутність кожної з функцій.

Фіскальна функція полягає у наповненні державного бюджету за рахунок мита, податку на додану вартість, акцизного податку з товарів та інших предметів при переміщенні через митний кордон [5; 6; 9]. Як було зазначено вище, також варто диференціювати митні платежі на – збір за митне оформлення, плату за зберігання товарів на митних складах, митне супроводження [2]. Важливим елементом фіскальної функції – є імплементація валютного, грошово-вексельного та умовно-гарантійного контролю, регуляторний нагляд формування митної вартості товарів [5].

Економіко-регуляторна функція полягає у державному впливі на зовнішньоекономічні відносини, що мають як економічний, так і неекономічний характер для захисту національних інтересів, зокрема національних виробників. Також, складовими даної функції є: сприяння покращенню інвестиційного клімату, інноваційний характер імпорту, забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів ЗЕД, стимулювання суб'єктів ЗЕД, реалізація антидемпінгового та антисубсидійного розслідування.

Захисна функція – це правоохоронна діяльність держави [6], що запобігає зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпечуючи національну безпеку держави, захист внутрішнього ринку, захист

споживачів, реалізація прозорих умов перетину митного кордону України товарів та транспортних засобів. Контрольно-організаційна функція забезпечує умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Інформаційно-статистична функція полягає у доступі до бази даних, що стосуються митної діяльності. Завдяки інформаційним технологіям можливо реалізовувати он-лайн спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом введення електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі. Також, роль даної функції полягає у використанні інформаційних систем, які стали одним з інструментів контролю, обробки, аналізу та зберігання митної інформації. До міжнародно-політичної функції [5] варто віднести – міжнародне співробітництво міжнародно-правові заходи, для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності [2].

Вдосконалення митної системи має відбуватися за наступними напрямками: митне регулювання; митний контроль після випуску товарів; реалізації фіскальної функції; правоохоронна діяльність; міжнародне співробітництво; система державних послуг; митна інфраструктура; інформаційно-технічне забезпечення; кадровий потенціал; соціальна сфера; організаційно-управлінська діяльність. Під удосконаленням митного регулювання варто розуміти гармонізацію товарної номенклатури, запровадження прозорих заходів щодо визначення митної вартості; термінальний збір; визначення терміну сплати митних платежів, що є найбільш актуальними для суб'єктів ЗЕД.

Удосконалення митного контролю після випуску товарів передбачає наступне: внесення змін до нормативно-правової бази; розробка нормативів ефективного використання статистичної бази митного контролю; внесення змін до нормативно-правової бази щодо взаємодії між державними органами виконавчої влади; внесення змін щодо здійснення контролю на митному кордоні (санітарний епідеміологічний, карантинний, екологічний, ветеринарний контроль тощо); розробка нових заходів щодо обміну інформацією між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; вдосконалення підходів щодо прийняття рішення митними органами; збільшення пропускнує системи на державному кордоні; інформатизація митних послуг та співробітництво вітчизняних фахівців з фахівцями європейських країн, щодо адаптації програмного забезпечення; запровадження електронного документа обміну з фіскальною службою та іншими державними органами влади, впровадження ризик-менеджменту в митному контролі.

Вдосконалення фіскальної функції варто розуміти як трансформацію методології нарахування митних платежів; удосконалення розрахункових митних платежів; прозорість тарифного регулювання та митних процедур; розробка заходів щодо терміну сплати митних платежів та зборів; викорис-

тання інноваційних технологій відносно технології визначення коду товару на митниці; внесення змін організації процедур по стягненню заборгованості по сплаті митних платежів та пені; автоматизація обліку митних платежів; використання закордонного досвіду при впровадженні митних процедур для коригування митної вартості товарів.

Удосконалення правоохоронної діяльності, являє собою визначення основних заходів боротьби зі злочинами та адміністративними правопорушеннями у сфері митної справи, а саме: ефективна протидія міжнародній злочинності; удосконалення інформаційних технологій відносно боротьби зі злочинами процесами на митному кордоні; використання програмного забезпечення для оперативно-технічного контролю товарів і транспортних засобів; модернізація інфраструктури для покращення логістичних операцій [4].

Характерною рисою митної системи є більш глибокий вплив на суб'єктів господарювання, що зареєстровані в різних державах, фіскальний потенціал визначається в якості акумулювання фінансових ресурсів в процесі митного контролю за товарами. Основною метою фіскального механізму митної системи є визначення обсягу доходів бюджету за рахунок митних платежів, завдяки інструментам регулювання товарообігу. Але фінансування, як складова митної системи, що узгоджується відносно митної політики є досить суперечливою складовою. З однієї сторони фінансування реалізуються завдяки бюджетним асигнуванням, а з іншої – механізм митної системи може функціонувати на принципах

самозабезпечення, завдяки акумульованим коштам, які були отримані фіскальними органами влади, внаслідок надання послуг суб'єктами ЗЕД. Характерні риси присутні для митно-тарифного регулювання в Україні, яке на відміну від інших країн, має розгалужену товарну номенклатуру зовнішньоекономічної діяльності. Основною перепоною до гармонізації митного законодавства України та Євросоюзу – є пріоритезація фіскальної функції митних органів [2]. Для покращення рівня співпраці з провідними країнами членами Євросоюзу, доцільно внести зміни до національного законодавства, що будуть стосуватися митно-тарифного регулювання та захищати національні інтереси.

Для оптимізації митних процедур варто запровадити наступне: об'єднання контролю за експортом, імпортом і транзитом; єдиний облік торгівців із реєстрацією тільки в одній країні; єдиний електронний доступ до послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності; покращення обміну електронної інформації між всіма органами влади, що стосуються зовнішньоекономічних операцій; відбір товарів на митну доглядку базується на основі автоматизованого аналізу ризиків; надання митної декларації в електронному вигляді згідно міжнародних стандартів, зокрема які будуть релевантними до правил країн-членів ЄС. Тому одним з напрямків впливу митної політики на національну економіку може стати міжнародна кооперація, а також активна участь держави у спеціалізації з урахуванням національних інтересів [5]. Обсяги зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом у 2009–2017 роках наведено у таблиці 1 та на рис. 1.

Рис. 1. Графічне відображення зовнішньої торгівлі України з ЄС за 2009–2017 рік [9]

Графічне відображення зовнішньої торгівлі України з ЄС за 2009–2017 рік має значені зрушення в своїй динаміці, що спровоковано економічними, політичними та соціальними кризами в країні.

Таблиця 1

Зовнішня торгівля України товарами з ЄС у 2009-2017 році

Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт	9499,3	13051,9	13051,9	17969988,2	16758614,8	17002906,8	13015209,7	13496283,2	17533403,9
Імпорт	15392,7	19101,2	19101,2	25752869,7	27046505,3	21069126,2	15330156,2	17140841,8	20799357,1
Сальдо	-5893,4	-6049,3	-6049,3	-7782881,5	-10287890,5	-4066219,4	-2314946,5	-3644558,6	-3265953,2

Сучасним підходом, що впливає на безпеку та полегшення світової торгівлі є Рамкові стандарти, в основі яких лежить попереднє інформування. Базисні складові системи попереднього інформування складають система контролю імпорту (ICS) та система контролю експорту (ECS), що були визначені в 1999 р. в рамках оновленої Кіотської конвенції. Реалізація попереднього інформування характеризується високим рівнем розвитку митної служби країни, тому для України імплементація даних заходів є одним з важливих показників

для країн-партнерів, як країни що досягла високого рівня розвитку митної служби. Одним зі стандартів Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі є надання своєчасної інформації щодо вантажів чи контейнерних відправлень [15]. Також Рамкові стандарти охоплюють наступні питання: комп'ютеризація, інструкцію з ІТ переглянутої Кіотської конвенції, стандарти обміну інформацією, моделі даних, безпеку все інформаційних технологій, електронні підписи, конфіденційність та захист даних.

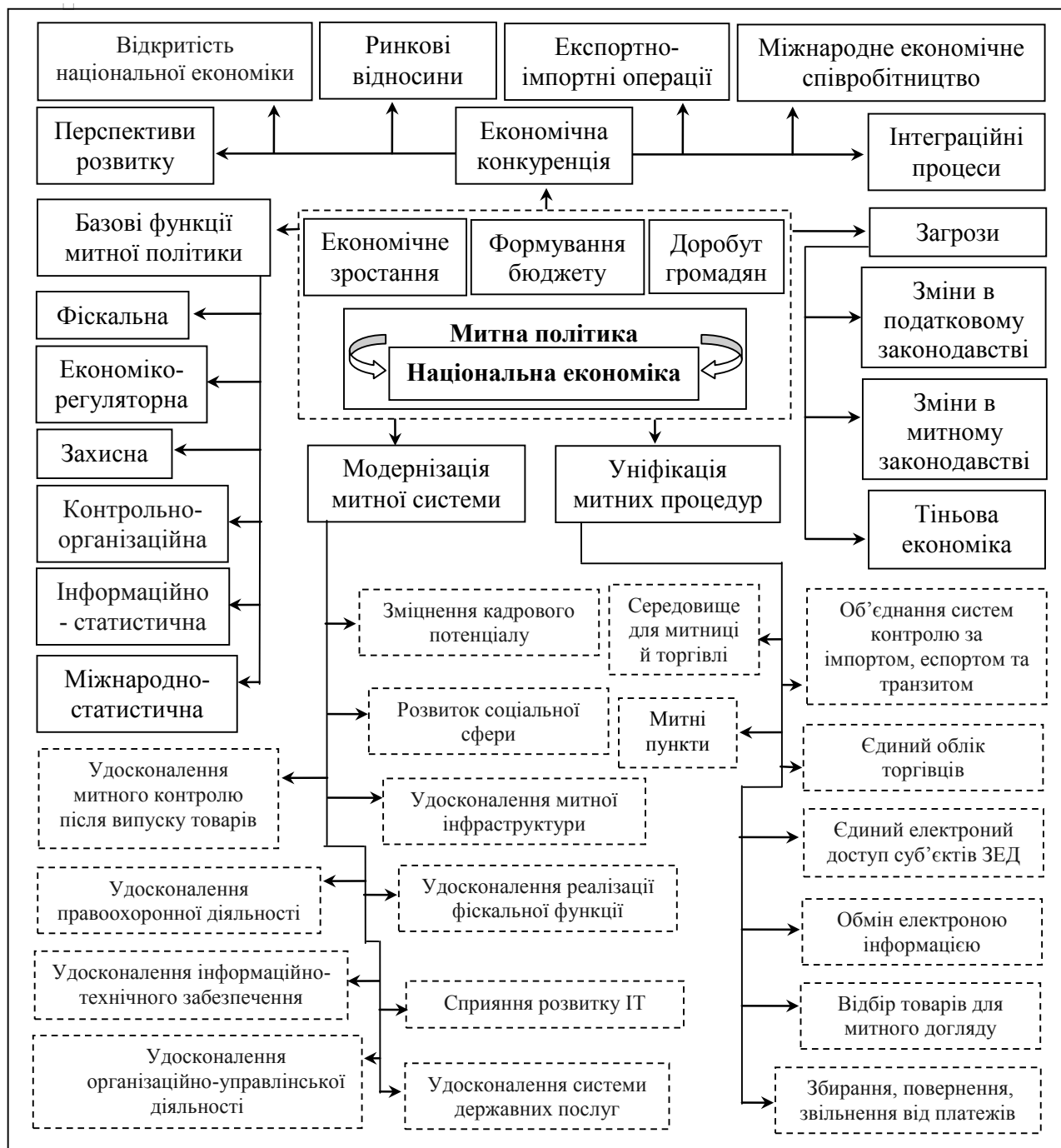

Рис. 2. Модель реалізації митного потенціалу національної економіки

Джерело: сформовано на основі [1–8]

Створення системи митної безпеки Європейського Союзу, перш за все, направлено на зміцнення безпеки шляхом удосконалення митного контролю та максимально ефективного використання контролю. В ході дослідження варто підкреслити основні цілі та принципи Рамкових стандартів, як одного з напрямків вдосконалення митної політики України: підвищення безпеки та функціонування міжнародного ланцюга поставок товарів; зміцнення ролі, функцій та можливостей митних служб; вдосконалення співробітництва між митними адміністраціями; покращення роботи між митними структурами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, зокрема з різними організаціями що представляють їх інтереси [7].

На основі сформованої моделі реалізації митного потенціалу національної економіки (рис. 2) варто розкрити сутність впливу митної політики на національну економіку. Основними базисами впливу митної політики на національну економіку є економічне зростання національної економіки, формування бюджету, добробут громадян.

В основі даних базисів лежать наступні чинники впливу митної політики на національну економіку – економічна конкуренція; загрози; базові функції митної політики; модернізація митної системи, яка зумовлена глобальним середовищем в якому залучена національна економіка; уніфікація митних процедур, як один з напрямків наближення до стандартів країн-членів ЄС.

На нашу думку варто розкрити які елементи входять до чинників впливу змін в митній політиці України. До економічної конкуренції варто віднести – перспективи розвитку, відкритість національної економіки, експортно-імпорتنі операції, міжнародне економічне співробітництво, інтеграційні процеси (зміни в митній політиці внаслідок тісної співпраці з ЄС). Основними загрозами є зміни в податковому законодавстві, зміни в митному законодавстві, тіньова економіка.

Варто віднести до базових функцій митної політики – фіскальну, захисну, економіко-регуляторну, контрольно-організаційну, інформаційно-статистичну, а також міжнародно-статистичну. Внаслідок тісної співпраці України з ЄС, процедури, які потребують уніфікації – це середовище для митниці й торгівлі, митні пункти, об'єднання систем контролю за імпортом, експортом та транзитом, єдиний облік торгівців, єдиний електронний доступ суб'єктів ЗЕД, обмін електронною інформацією, відбір товарів для митного догляду, збирання, повернення, звільнення від платежів. Однак модернізація митної системи має бути в наступному – зміцнення кадрового потенціалу, розвиток соціальної сфери, удосконалення митної інфраструктури, удосконалення реалізації фіскальної функції, сприяння розвитку ІТ, удосконалення митного контролю після випуску товарів, удосконалення інформаційно-технічного

забезпечення, удосконалення організаційно-управлінської діяльності.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене, для забезпечення ефективності митної політики, що є нерозривно пов'язаною з економічними процесами національної економіки, перш за все має бути орієнтація на підвищення прозорості зовнішньоекономічної діяльності, завдяки зменшенню прямого митного контролю, автоматизації митних послуг, зменшенню витрат технологічних та матеріальних витрат суб'єктів ЗЕД при перетині вантажами кордону України. Вектором розвитку є використання європейських стандартів здійснення митно-тарифного регулювання, як одного з важливих заходів вдосконалення митно-тарифного регулювання. Вплив митної політики на національну економіку перш за все зумовлений можливістю підвищення зовнішніх джерел надходження як до бюджету країни, так і до українських домогосподарств, завдяки виходу на зовнішні ринки національних товаровиробників, внаслідок чого оплата праці може зрости. Також система митного регулювання має забезпечити умови зростання конкурентоздатності національної економіки по відношенню до інших країн, приймаючи участь в глобальних та європейських економічних процесах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пугачевська К.С. Імпортозалежність та тарифне регулювання імпорту в Україні / К.С. Пугачевська // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. – 2016. – Вип. 1. – С. 56–63.
2. Пашко П. Реалізація функцій митної політики України в умовах глобалізації / П. Пашко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. – № 4. – С. 5–12.
3. Новосад І. Роль митної безпеки в захисті національних інтересів держави / І. Новосад // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2014. – № 14. – С. 20–25.
4. Веденєєв Є.Є. Удосконалення митної системи в контексті її модернізації [Електронний ресурс] / Є.Є. Веденєєв. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/4/24.pdf.
5. Годованець О.В. Фіскальний потенціал митної системи України [Електронний ресурс] / О.В. Годованець. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4542>.
6. Дяченко Т.О. Особливості митно-тарифного регулювання України [Електронний ресурс] / Т.О. Дяченко. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2666/2370>.
7. Брачук А.О. Особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур / А.О. Брачук // Lex Portus : юрид. наук. журн. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред. ради), Б.А. Кормич (голов. ред.), І.В. Сафін (заст. голов.

ред.), Т.В. Аверочкіна (наук. ред., відп. секр.) [та ін.] ;
НУ "ОЮА", ГО "МА Святий Миколай". – Херсон:
ФОР Грінь Д. С., 2017. – № 1. – С. 156–167.

8. Глуха Г.Я. Митна політика як фактор економічного зростання країни [Електронний ресурс]/Г.Я. Глуха. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-3_0-pages-20_25.pdf.

9. Зовнішня торгівля України товарами з країнами ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/zd/ztt_ES/ztt_ES_u/arh_ztt_ES_u.html.